

COLOCVIU STRATEGIC

**UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE**

EVOLUȚIA RELAȚIILOR CIVIL-MILITARE ÎN TURCIA CONTEMPORANĂ

Dan-Laurențiu MOCANU

The evolution of civil-military relations in contemporary Turkey

Abstract: In Turkey, civil-military relations have undoubtedly developed significantly in recent years, especially since the July 2016 coup attempt. Continuing legislative reforms, more or less visible, have ensured the presidency and the government total control over the powerful military institution, an institution which for more than half a century was considered to be the “guardian” of the secular state founded in 1923 on the ruins of the Ottoman Empire.

Keywords: Turkey, constitution, army, republic, government, reforms.

Evoluția relațiilor civil-militare în Turcia contemporană

Rezumat: Incontestabil, în Turcia, relațiile civil-militare cunosc evoluții semnificative în ultimii ani, în special după tentativa de lovitură de stat din iulie 2016. Reforme legislative continue mai mult sau mai puțin vizibile au asigurat președinției și guvernului controlul total asupra puternicei instituții militare, instituție care timp de peste jumătate de secol s-a considerat a fi „gardianul” statului laic fondat în anul 1923, pe ruinele Imperiului Otoman.

Cuvinte-cheie: Turcia, constituție, armată, republică, guvern, reforme.

Introducere

Turcia reprezintă un caz special în lumea musulmană în ceea ce privește relațiile civil-militare, fiind, cu sprijinul mai mult sau mai puțin „din umbră” al armatei, cea mai veche democrație laică din Orient, odată cu proclamarea Republicii Turcia la 29 octombrie 1923.

Istoria intervenției militare a forțelor armate turce în viața politică internă demonstrează modul în care armata a dominat statul timp de decenii. Aceste intervenții din postura de „gardian” al laicității, datorită prestigiului deosebit de care instituția militară se bucură în societate, s-au realizat și cu ajutorul considerabil al unei părți a elitelor civile, precum și cu sprijinul cetățenilor care aleg autoritățile politice civile.

În ultimul deceniu, însă, asistăm la o schimbare de paradigmă deoarece puterea civilă s-a consolidat vizibil în raport cu armata, iar politicienii turci au introdus reforme sociale și politice pentru a accentua, și mai mult, această disparitate de putere. Factorii materiali, nu cei ideatici, sunt în cele din urmă responsabili pentru schimbările instituționale care au avut loc și au permis guvernului turc să câștige controlul efectiv asupra armatei.

Schimbarea raportului de forțe în relațiile civil-militare în Turcia contemporană

Tradițiile istorice și valorile culturale ale Turciei au favorizat, în ultimul secol și jumătate, deținerea unui rol politic important de către militari. Istoric, forțele armatei au acționat ca principal agent al modernizării încă de la mijlocul secolului al XIX-lea (Revoluția „Junilor Turci”), un rol continuat și consolidat în primele decenii ale Republicii, în secolul al XX-lea. În plan cultural și mental, societatea turcă a avut întotdeauna un profund respect și încredere în forțele armate, considerate ca fiind baza măreției statului în secolele trecute.

Cele șase principii de guvernare ale fondatorului statului, Mustafa Kemal Atatürk – republicanism, secularism, populism, reformism, naționalism, statism –, simbolizate de cele șase săgeți din emblema Partidului Republican al Poporului (*Cumhuriyet Halk Partisi*, CHP), au constituit și esența ideologiei de stat pentru următoarele generații. Până în 2002, Turcia a fost condusă de o alianță relativ omogenă de elite militare, birocratice și politice, educate în spiritul ideologiei kemaliste și având în comun o teamă obsesivă față de islamismul reacționar, se-

paratismul kurd și extrema stângă anarhistă și comunistă¹. Percepția acestor trei amenințări, împreună cu cea tradițională reprezentată, în general, de Occident, au determinat elitele să încredințeze armatei rolul de protector al statului kemalist².

După ce au experimentat lovituri de stat în 1960, 1971, 1980 și 1997, liderii politici din Turcia par să fi stabilit, în sfârșit, controlul asupra organismului militar. Deși relația dintre aceștia rămâne precară, lovitura de stat „post-modernă” din 1997 (cunoscută și sub denumirea de „Procesul din 28 februarie”),

ultima intervenție majoră a armatei în politica turcă, părea a fi un lucru aproape imposibil de reprodus datorită evoluției societății în sensul consolidării exponențiale a controlului politicului asupra societății. Aceasta, în ciuda faptului că Partidul pentru Justiție și Dezvoltare (*Adalet ve Kalkınma Partisi*, AKP), aflat la guvernare, este exact genul de partid (conservator, islamist) pe care militarii au încercat din răsuneri, de-a lungul deceniilor, să-l țină departe de puterea politică³.

Criteria	1923-1959	1960-2000	2001-prezent
Subordonarea armatei de către autoritățile politice alese	Armata subordonată autorităților politice alese	Armata nu a fost subordonată autorităților politice alese	Armata subordonată autorităților politice alese
Armata - „gardian” al secularismului statului	Simbolic	Efectiv	Post-„gardian”
Nivelul concordanței relațiilor civil-militare	Concordanță absolută între elitele militare și civile; sprijin unitar din partea corpului ofițerilor; rol susținut parțial de cetățeni	Concordanță aparentă între elitele militare și civile; rol susținut parțial atât de corpul ofițerilor, cât și de cetățeni	Concordanță aparentă între elitele militare și civile; susținerea din partea ofițerilor și a cetățenilor dificil de cuantificat
Raportul de putere în relația civil-militară	Civil/militar	Militar/civil	Civil/militar
Natura relațiilor civil-militare	Bazate pe un cadru cultural, istoric și moral	Bazate pe un cadru legal și/sau instituțional	Bazate pe un cadru legal și instituțional
Metode ale controlului civil	Control subiectiv	Control obiectiv	Neclarificat

Figura nr. 1: Evoluția relațiilor civil-militare în Turcia⁴

Evoluțiile care au avut loc încă din perioada timpurie a Republicii arată faptul că modelul de separare dintre elitele civile și militare nu asigură o concordanță perfectă, cu excepția cazului în care este susținută de celelalte segmente ale societății. Cu alte cuvinte, concordanța/discordanța dintre autoritățile politice, cetățeni și corpurile militare a fost eficientă atât în promovarea, cât și în descurajarea intervențiilor militare în stat. Mai mult, experiența istorică din China comunistă și Uniunea Sovietică indică faptul că forțele armate nu au fost niciodată implicate în intervenții interne, în timp ce se aflau într-o relație simbiotică cu autoritatea politică. S-ar putea interpreta din probele menționate mai sus că modelul de separare nu împiedică neapărat intervenția internă ci, dimpotrivă, integrarea nu crește neapărat riscul unei astfel de intervenții⁵.

Modelul de separare prevede că profesionalismul militar ajută la diminuarea riscului de intervenție al armatei în politica statului. Totuși, deși calificările profesionale ale forțelor armate turcești sunt printre cele mai ridicate atât în Orientul Mijlociu, cât și în Alianța Nord-Atlantică, acest lucru nu a împiedicat armata turcă să intervină, în trecut, în politică. Se poate argumenta, în mod rezonabil, că, contrar opiniei lui Samuel Huntington, profesionalismul a sporit, de fapt, capacitatea forțelor armate turcești de a interveni în politică. Conform lui Gregory Wick⁶, apartenența Turciei la NATO și asistența militară structurală primită din partea SUA, pe parcursul a aproape 60 de ani, sunt factori-cheie care au contribuit la modernizarea și profesionalizarea structurii sale militare.

Modelul de analiză expus de Samuel Huntington în lucrarea sa emblematică, *Soldatul și statul: teo-*

¹ Ergun Özbudun, *Study on Democratic Control of Armed Forces - Civilian Control of the Military: Why and What?*, Study no. 389, European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), Strasbourg, 26 September 2007, p. 7, URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-DEM\(2007\)005-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-DEM(2007)005-e), accesat la 10.02.2021.

² Ahmet T. Kuru, „The Rise and Fall of Military Tutelage in Turkey: Fears of Islamism, Kurdism, and Communism”, în *Insight Turkey*, Vol. 14, No. 2, 2012, pp. 38-39, URL: https://www.researchgate.net/profile/Ahmet-Kuru/publication/267229510_The_Rise_and_Fall_of_Military_Tutelage_in_Turkey_Fears_of_Islamism_Kurdism_and_Communism/links/5e7cfdc4299bf1a91b7ee375/The-Rise-and-Fall-of-Military-Tutelage-in-Turkey-Fears-of-Islamism-Kurdism-and-Communism.pdf, accesat la 10.02.2021.

³ Andrew A. Szarejko, „The Soldier and the Turkish State: Toward a General Theory of Civil-Military Relations”, în *Perceptions*, Vol. XIX, No. 2, Summer 2014, p. 140, URL: https://www.researchgate.net/profile/Andrew-Szarejko/publication/261879357_The_Soldier_and_the_Turkish_State_Toward_a_General_The

ory_of_Civil-Military_Relations/links/54b6c1e20cf24eb34f6d91e7/The-Soldier-and-the-Turkish-State-Toward-a-General-Theory-of-Civil-Military-Relations.pdf, accesat la 08.02.2021.

⁴ Mustafa Uluçakar; Ali Çağlar, „An Analysis of Two Different Models of Civil-Military Relations: The Case of Turkey”, în *Uluslararası İlişkiler*, Vol. 14, No. 55, 2017, p. 50, URL: https://www.researchgate.net/profile/Mustafa-Uluçakar/publication/321708937_An_analysis_of_two_different_models_of_civil-military_relations_The_case_of_Turkey/links/5a6768a30f7e9b76ea8efc10/An-analysis-of-two-different-models-of-civil-military-relations-The-case-of-Turkey.pdf, accesat la 09.02.2021.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Gregory J. Wick, *Professionalism in the Turkish Military: Help or Hindrance to Civilian Control?*, Master's Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, September 2000, p. 3, URL: https://calhoun.nps.edu/bitstream/handle/10945/9422/00Sep_Wick.pdf?sequence=1&isAllowed=y, accesat la 10.02.2021.

ria și politica relațiilor civil-militare⁷, tratează educația militară ca pe un proces care necesită o expertiză specială. El sugerează că ar fi adecvat să se acorde autoritate instituțională forțelor armate în ceea ce privește reglementarea educației și formării militare, având în vedere că profesionalismul și educația militară constituie cele mai proeminente specificații organizaționale ale armatelor moderne. Contrar ideii lui Huntington că maximizarea profesionalismului militar duce la un control civil obiectiv al armatei, Wick susține că „corpul de ofițeri al armatei turce nu a fost sub control civil și a continuat să joace un rol major în politica internă”⁸.

În primul rând, Huntington considera că o autonomie militară sporită conduce la un grad ridicat de profesionalism militar. Armata turcă a fost mult timp o entitate autonomă, în măsura în care Turcia a fost descrisă ca având „un sistem politic cu două capete”, împărțit între liderii civili și cei militari. De la venirea AKP la putere, autoritatea civilă a adoptat o multitudine de reforme legale și instituționale prin care armata să devină mai puțin autonomă, țintele principale fiind, pe de o parte, corpul ofițerilor superiori cu funcții de conducere, iar pe de alta, tinerele promoții de ofițeri ieșiți de pe băncile instituțiilor de învățământ militar.

Aceste schimbări includ și o supraveghere civilă mai mare a promoțiilor militare, eliminarea ofițerilor superiori din anumite instituții guvernamentale și reforme constituționale menite să reducă puterea politică a instituțiilor militare, precum Consiliul de Securitate Național. Mai mult, această tendință continuă, AKP reușind să modifice Constituția astfel încât șeful Statului Major General, care se subordona direct premierului, să devină un subordonat al ministrului apărării. Autonomia armatei turce este în declin continuu de câțiva ani, dar acest lucru nu pare să-i fi afectat profesionalismul. Legătura dintre aceste două variabile este, în cel mai bun caz, destul de fragilă⁹.

În al doilea rând, Huntington considera că un militar profesionist va rămâne în mod voluntar în afara politicii. Profesionalismul în armata turcă a fost o constantă, iar acest lucru nu a împiedicat-o să răstoarne guvernele civile. Turcia a moștenit armata de la Imperiul Otoman, instituție ce, datorită problemelor legate de profesionalism militar și modernizare, a cunoscut reforme majore în secolul al XX-lea. Elita militară a Turciei moderne considera că este o obligație profesională să intervină ori de câte ori politicienii civili se abăteau de la principiile kemaliste în conducerea statului.

Într-adevăr, unii cercetători susțin că, în cazul

Turciei, este posibil ca un grad mai mare de profesionalism militar să submineze controlul civil într-o măsură și mai mare, în loc să-l consolideze. Folosind criteriile proprii ale lui Huntington pentru a determina profesionalismul (expertiză, responsabilitate și corporatism), trebuie recunoscut faptul că armata turcă a fost, în general, profesionistă chiar și în timp ce orchestra loviturile de stat¹⁰.

Spre deosebire de statele democratice europene, în Turcia relațiile civil-militare au cunoscut o deteriorare accelerată în ultimul deceniu datorită dorinței factorului politic de subordonare totală a instituției armatei, dar nu în sensul valabil acceptat într-o democrație contemporană, ci în sensul controlului subiectiv prezentat de Huntington. Această subordonare are scopul de a permite elitei politice aflată la guvernare să erodeze cea mai importantă valoare – fundamentul secularist, republican, al statului. Slăbirea armatei ca instituție de referință primară în statul turc este un proces căruia Recep Erdoğan, din postura de premier și, apoi, de președinte, i-a alocat timp, resurse și o voință demnă de o cauză mai bună. Interesant de semnalat este faptul că, în ultimii ani, Erdoğan a urmărit să-și asigure loialitatea forțelor de ordine reprezentate de poliție și servicii secrete, favorizându-le prin diverse formule.

Practic, instituțiile componente ale sistemului de securitate turc au ajuns să se atace reciproc pe diverse căi, așa cum s-a întâmplat în anul 2010, când guvernul civil, la șefia căruia se afla Erdoğan, a inculpat mai mulți lideri militari acuzați de tentativă de răsturnare a guvernului în cadrul Dosarului Barosul (*Balyoz*). Doi ani mai târziu, acuzații au fost găsiți vinovați, însă au făcut apel, iar în 2014 Curtea Constituțională a constatat că procesul a fost viciat, majoritatea probelor prezentate dovedindu-se a fi fabricate de către „figuri aflate în umbra sistemului judiciar”¹¹. 275 de persoane condamnate anterior au fost eliberate, iar în luna aprilie 2016, după rejudecare, toți aceștia au fost achitați¹².

Principiul *divide et impera* a dat roade, deoarece lovitura de stat militară din 15-16 iulie 2016 este prima din istoria modernă a Turciei care eșuează, armata nemaleprezentând un corp omogen care răspunde disciplinat la ordinele comandanților. Practic, au existat două „armate”: una a forțelor armate (dar nu în totalitate), care a denunțat autoritarismul puterii reprezentată de președinte și guvernul său loial; alta formată din forțele de ordine internă afla-

¹⁰ *Ibidem*, pp. 147-148.

¹¹ Cagri Ozdemir, “Analysis: Turkey’s former generals walk free on ‘coup’ verdict”, *Middle East Eye*, 5 April 2015, URL: <https://www.middleeasteye.net/news/analysis-turkeys-former-generals-walk-free-coup-verdict>, accesat la 11.02.2021.

¹² Adrian Călugăru, *De ce a eșuat lovitura de stat din Turcia (1) – Premisele evenimentelor din 15-16 iulie 2016*, PoliticALL, 16 iulie 2016, URL: <https://politicall.ro/de-ce-a-esuat-lovitura-de-stat-din-turcia-1-premisele-evenimentelor-din-15-16-iulie-2016>, accesat la 12.02.2021.

⁷ Samuel P. Huntington, *The Soldier and the State: The Theory and Politics of Civil-Military Relations*, The Belknap Press of Harvard University Press, London, 1957, pp. 7-10.

⁸ Gregory J. Wick, *op. cit.*, September 2000, p. v.

⁹ Andrew A. Szarejko, *op. cit.*, Summer 2014, p. 147.

te sub controlul Ankarei, cu sprijinul substanțial al civililor care au contribuit la legitimizarea regimului președintelui și au contestat, în premieră, motivația secularistă a acțiunilor armatei.

Echilibrul relațiilor civil-militare în Turcia s-a modificat dramatic deoarece, în ultimii patru ani, președintele Erdoğan și-a întărit puterea într-o măsură care pune sub semnul întrebării însuși caracterul laic al statului. Epurările masive la nivelul corpului ofițerilor se împletesc cu diverse măsuri legislative menite să erodeze masiv baza de recrutare a armatei. Astfel, Parlamentul de la Ankara a adoptat o lege care reduce la jumătate, de la 12 la 6 luni, perioada serviciului militar obligatoriu. De asemenea, prevede posibilitatea scutirii tinerilor de armată – contra unei sume echivalente cu 4.600 de euro, tinerii înstăriți își vor putea reduce serviciul militar la o singură lună de instruire¹³.

Concluzii

Ascendența politicului asupra forțelor armate se va menține atât timp cât președintele Erdoğan va putea să prezinte poporului realizări obținute în special pe plan extern. În plan intern nu sunt reușite notabile, devreme ce economia turcă este într-o situație dificilă atât datorită contextului internațional, cât și a reticențelor investitorilor străini față de un regim cu accente dictatoriale.

Până în prezent, Erdoğan a reușit să utilizeze cu succes forțele armate în Siria, Irak și în Libia, întărindu-și considerabil prestigiul internațional. Ultimul său succes de imagine a fost preluarea de către Azerbaidjan (aliat fidel al Turciei) a celei mai mari părți din regiunea Nagorno-Karabakh controlată de armeni, în urma războiului din septembrie - noiembrie 2020. Acest gen de acțiuni îi întăresc, indiscutabil, poziția de lider energic al lumii musulmane, capabil să promoveze interesele acesteia chiar și împotriva voinței Occidentului.

Însă, o eventuală înfrângere militară într-unul din spațiile de interes strategic pentru Turcia, chiar de mici dimensiuni, dar cu un puternic impact psihologic și mediatic, poate să modifice acest raport de forțe încă fragil în relațiile civil-militare.

¹³ S.I. Cătălin, *Turcia reduce la jumătate perioada serviciului militar obligatoriu*, Defense România, 26 iunie 2019, URL: https://www.defenseromania.ro/turcia-reduce-la-jumatate-perioada-serviciului-militar-obligatoriu_597558.html, accesat la 11.02.2021.

Bibliografie:

1. CĂLUGĂRU, Adrian, *De ce a eșuat lovitura de stat din Turcia (1) – Premisele evenimentelor din 15-16 iulie 2016*, PoliticALL, 16 iulie 2016, URL: <https://politicall.ro/de-ce-a-esuat-lovitura-de-stat-din-turcia-1-premisele-evenimen-telor-din-15-16-iulie-2016>.
2. CĂTĂLIN, S.I., *Turcia reduce la jumătate perioada serviciului militar obligatoriu*, Defense România, 26 iunie 2019, URL: https://www.defenseromania.ro/turcia-reduce-la-jumatate-perioada-serviciului-militar-obligatoriu_597558.html.
3. HUNTINGTON, Samuel P., *The Soldier and the State: The Theory and Politics of Civil-Military Relations*, The Belknap Press of Harvard University Press, London, 1957.
4. KURU, Ahmet T., "The Rise and Fall of Military Tutelage in Turkey: Fears of Islamism, Kurdism, and Communism", în *Insight Turkey*, Vol. 14, No. 2, 2012, URL: https://www.researchgate.net/profile/Ahmet-Kuru/publication/267229510_The_Rise_and_Fall_of_Military_Tutelage_in_Turkey_Fears_of_Islamism_Kurdism_and_Communism/links/5e7cfdc4299bf1a91b7ee375/The-Rise-and-Fall-of-Military-Tutelage-in-Turkey-Fears-of-Islamism-Kurdism-and-Communism.pdf.
5. ÖZBUDUN, Ergun, *Study on democratic control of armed forces civilian control of the military: Why and What?*, Study no. 389, European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), Strasbourg, 26 September 2007, URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdf=CDD-DEM\(2007\)005-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdf=CDD-DEM(2007)005-e).
6. OZDEMIR, Cagri, "Analysis: Turkey's former generals walk free on 'coup' verdict", *Middle East Eye*, 5 April 2015, URL: <https://www.middleeasteye.net/news/analysis-turkeys-former-generals-walk-free-coup-verdict>.
7. SZAREJKO, Andrew A., "The Soldier and the Turkish State: Toward a General Theory of Civil-Military Relations", în *Perceptions*, Vol. XIX, No. 2, Summer 2014, URL: https://www.researchgate.net/profile/Andrew-Szarejko/publication/261879357_The_Soldier_and_the_Turkish_State_Toward_a_General_Theory_of_Civil-Military_Relations/links/54b6c1e20cf24eb34f6d91e7/The-Soldier-and-the-Turkish-State-Toward-a-General-Theory-of-Civil-Military-Relations.pdf.
8. ULUÇAKAR, Mustafa; Çağlar, Ali, "An Analysis of Two Different Models of Civil-Military Relations: The Case of Turkey", în *Uluslararası İlişkiler*, Vol. 14, No. 55, 2017, URL: https://www.researchgate.net/profile/Mustafa-Ulucakar/publication/321708937_An_analysis_of_two_different_models_of_civil-military_relations_The_case_of_Turkey/links/5a6768a30f7e9b76ea8efc10/An-analysis-of-two-different-models-of-civil-military-relations-The-case-of-Turkey.pdf.
9. WICK, Gregory J., *Professionalism in the Turkish Military: Help or Hindrance to Civilian Control?*, Master's Thesis, Naval Post Graduate School, Monterey, September 2000, URL: https://calhoun.nps.edu/bitstream/handle/10945/9422/00Sep_Wick.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Responsabilitatea privind conținutul articolelor publicate în **Colocviu strategic**, inclusiv a opiniilor exprimate, revine în totalitate autorilor, cu respectarea prevederilor Legii nr. 206 din 27 mai 2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare și Legii nr. 8 din 14 martie 1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, cu modificările și completările ulterioare. Sunt autorizate orice reproduceri, fără perceperea taxelor aferente, cu condiția precizării exacte a numărului și anului de apariție ale publicației din care provin.

Colocviu strategic

Redactor: CS II dr. Cristian BĂHNĂREANU
Pagină web: <https://cssas.unap.ro/ro/cs.htm>
e-ISSN 1842-8096, 426/2021

Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate

Adresă: șos. Panduri, nr. 68-72, sector 5, București
Telefon: 021.319.56.49, Fax: 021.319.57.80
E-mail: cssas@unap.ro, Website: <https://cssas.unap.ro>